

**Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego
Im. Emanuela Ringelbluma**

**Spuścizna Anatola Leszczyńskiego
(1921 – 1996)
INWENTARZ**

sygn. S/341

Opracowała mgr Agnieszka Jarzębowska

Warszawa 2012

I. WSTĘP

Spuścizna Anatola Leszczyńskiego, która trafiła do archiwum ŻIH po jego śmierci (15.09.1996), to obfity materiał do dziejów żydowskiego północnego Podlasia. W sumie obejmuje lata 1961-1993 i składa się przede wszystkim z korespondencji z rozszanymi po świecie przedwojennymi mieszkańcami Białostoczczyzny. Zawiera także wymianę pism z archiwami, stowarzyszeniami naukowymi, historykami, wojewódzką komisją badania zbrodni hitlerowskich w Białymstoku. Ponadto mamy tu materiały z konferencji poświęconych dziejom społeczności żydowskiej na Podlasiu oraz kopie zachowanych w polskich archiwach dokumentów kahalnych i dotyczących sytuacji prawnej Żydów w I Rzeczypospolitej.

Gros korespondencji przypada na lata 1971 – 1984, na okres największej aktywności badawczej Leszczyńskiego. Niestety, nie ma w spuściznie żadnych dokumentów osobistych, nie ma materiałów dotyczących wcześniejszych lat życia, ani żadnych prywatnych zdjęć. Lektura korespondencji pozwala jednak wyłowić wiele elementów biograficznych.

Anatol Leszczyński (Natan Lichtenstein) urodził się 4 stycznia 1921r. w położonej w pobliżu Białegostoku Choroszczy. Ojciec, Jakub Lichtenstein był cenionym w miasteczku aptekarzem, a w latach 1931- 1935 także jego burmistrzem. Matka, Ida z Goldsteinów była lekarzem dentystą co najmniej od 1928 r., o czym świadczy wpis z roku następnego zawarty w „Księdze adresowej Polski dla handlu przemysłu, rzemiosł i rolnictwa” . Natan chodził do chederu i od 1927 r. do miejscowej szkoły powszechnej. Po ukończeniu 4 oddziału w 1932 r. przeniósł się do Białegostoku, aby kontynuować naukę w prywatnym gimnazjum doktora Gutmana. Mieszkał wówczas u dziadka, Abrama Lichtensteina, wieloletniego (do 1934 r.) prezesa Wojewódzkiego Związku Kupców Żydowskich. W owym czasie dziadek był pracownikiem przedstawicielstwa włoskiej firmy ubezpieczeniowej Riunione di sicurita Adriatica.

W 1935 r. ojciec Natana sprzedał aptekę w Choroszczy i zaczął prowadzić w Białymstoku skład apteczny. Prawdopodobnie był to ten sam skład-drogeria przy ul. Kolejowej, którego właścicielem był wcześniej Abram Lichtenstein. Cała rodzina zamieszkała w domu dziadka przy ul. Dąbrowskiego 14. Podobnie jak Abram, również Jakub pracował równocześnie w najbliższej aptece, na rogu Dąbrowskiego i Lipowej. Matka zaś rozpoczęła pracę w gabinecie dentystycznym przy ul. Św. Rocha.

Tuż przed wojną Natan zdążył zdać maturę o profilu humanistycznym. Po zajęciu miasta przez Rosjan zdecydował jednak dodatkowo ukończyć kurs weterynaryjny. Z takimi kwalifikacjami dostał pracę rachmistrza w rzeźni miejskiej w Białymstoku. Jesienią 1940 r. wyjechał do Witebska, aby podjąć studia w Instytucie Weterynarii. Zaliczył 2 semestry. Od lipca 1941 r. walczył w szeregach Armii Czerwonej, m.in. pod Smoleńskiem, Moskwą i Woroneżem.

Kiedy we wrześniu 1944 r. został przeniesiony do Ludowego Wojska Polskiego miał stopień chorążego. W Białymstoku nie zastał już nikogo z rodziny – rodzice i brat zostali

zamordowani przez hitlerowców. Rok później ożenił się z Jadwigą Kotalą. Dzieci nie mieli. Pozostał w wojsku, gdzie awansował do stopnia pułkownika. Równocześnie od 1947 do 1950 r. studiował na Wydziale Dyplomatycznym Akademii Nauk Politycznych w Warszawie, a w latach 1955 - 1957 ukończył studia magisterskie w Szkole Głównej Służby Zagranicznej. Niebawem, w 1960 r. zadebiutował jako prozaik kilkoma opowiadaniem (pod pseudonimem Jan Litan i Jan Litoń Nasierowicz). W sumie napisał 5 książek sensacyjnych i oparty na jednej z nich scenariusz do filmu „Spotkanie ze szpiegiem” (reżyseria Jan Batory, premiera 1964 r.).

We wrześniu 1967r., po 26 latach służby wojskowej, na fali zwolnień oficerów pochodzenia żydowskiego został przeniesiony do rezerwy.

Praca w Żydowskim Instytucie Historycznym podjęta przez 46-letniego Leszczyńskiego w kwietniu 1969 r. zapoczątkowała nowy rozdział w jego życiu. Atmosfera polityczna tamtych lat zrodziła u niego potrzebę powrotu do wydarzeń z dzieciństwa i młodości oraz podjęcia badań historycznych nad zamordowanym żydowskim światem. Skutkowało to zakrojonymi na szeroką skalę poszukiwaniami źródeł historycznych w archiwach państwowych i klasztornych, ale także relacji świadków. Jego pierwsze artykuły zamieszczone w *Biuletynie ŻIH* to: „Zagłada ludności żydowskiej miasta Choroszcz” (nr 3/1971), „Rejestracja ruchu naturalnego ludności żydowskiej m. Choroszcz w latach 1882 - 1914” (nr 2/1972) oraz „Żydzi w Choroszcz od połowy XVI w. do 1795 r.” (nr 4/1973). Następnie rozszerzył zainteresowania badawcze na dzieje całego północnego Podlasia.

Dotarcie do tych nielicznych, którzy przeżyli Zagładę, znacznie ułatwiła mu wymiana listów z Chen Merchavią z „Sepher Bialystok” w Tel Awiwie oraz z Izaakiem Rybałem z Bialostoker Center, Home and Infirmary for the Aged w Nowym Jorku. Równocześnie rozmawiał Leszczyński z polskimi mieszkańcami okolic Białegostoku. Zależało mu zwłaszcza na ożywieniu kontaktów z tymi, którzy – podobnie jak on - czuli potrzebę ochrony pamięci o żydowskich mieszkańcach regionu. Wywołując wspomnienia, nakłaniając do wypełniania szczegółowych ankiet historycznych, stał się zarazem dobrym duchem rozsianych po świecie białostoczan, wzmagał chęć odnawiania i nawiązywania nowych korespondencyjnych przyjaźni, także o charakterze osobistym. Warto tu wspomnieć szczególną przyjaźń z Jakubem Antoniukiem z Dobrzyniewa. Jego wspomnienia pt. „Pomoc działaczy ludowych i organizacji Bataliony Chłopskie dla ludności żydowskiej w okolicach Białegostoku” zostały opublikowane w nr 89 *Biuletynu ŻIH* z 1974 r. Ale w spuściźnie Leszczyńskiego wśród setek nadawców listów jest ponad 50 takich osób, z którymi latami prowadził korespondencję. W inwentarzu wyodrębniliśmy je i umieściliśmy alfabetycznie wedle nazwisk.

Wszystkie listy z całego świata- nie do końca wykorzystane w jego pracach – stanowią nie tylko bogaty materiał historyczny, ale i socjologiczny. Są świadectwem niegających się blizn z czasów holokaustu, trudów adaptacji w nowym środowisku i samotności - „jednej z najokropniejszych rzeczy” , jak pisała z Urugwaju białostocczanka Hela Stein. Z kolei w

obfitej korespondencji z Nowego Jorku czytamy o wysiłku ziomkostwa białostoczan, którym udało się zorganizować dla swych podopiecznych szpitalik i dom starców.

Inną grupę stanowią listy przyjaciół, którzy wyemigrowali po marcu 1968 r. W odrębnej teczce zgromadził Leszczyński wycinki prasowe dotyczące przywrócenia obywatelstwa emigrantom.

Ważną cezurą w pracy naukowej Leszczyńskiego było uzyskanie z końcem 1977 r. tytułu doktora nauk humanistycznych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu - promotorem pracy „Żydzi Ziemi Bielskiej od połowy XVII w. do 1795 r. Studium osadnicze, prawne i ekonomiczne” [Warszawa 1980] był prof. Maurycy Horn. Po obronie doktoratu, od stycznia 1978 r. pracował już w ŻIH na stanowisku adiunkta, a od 1982 r. był także członkiem redakcji *Biuletynu ŻIH*. Dużo wysiłku pochłonęło mu współorganizowanie międzynarodowych konferencji dotyczących dziejów Żydów Białostoczczyzny. Tę problematykę podejmował również zagranicą, m.in. w Jerozolimie i Hanowerze. Po latach stał się cenionym znawcą problemów samorządu żydowskiego, a dziejów żydowskiej Białostoczczyzny w szczególności. Ostatnią pracą (z 1994 r.) był „Sejm Żydów Korony 1623 – 1764”. Zmarł w 1996 r.

Bibliografia jego prac opublikowanych w *Biuletynie ŻIH* w latach 1971 - 1994 liczy 35 pozycji. Były to przyczynki do dziejów ludności żydowskiej Ziemi Bielskiej od końca XV i Białostoczczyzny do 1945 r., publikacje dokumentów źródłowych odnalezionych w Archiwum Głównym Akt Dawnych i Bibliotece Muzeum Czartoryskich w Krakowie, a ponadto recenzje, sprawozdania, informacje naukowe.

Aktywnie uczestniczył w konferencjach: „Polska czasów saskich” zorganizowanej przez filię Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, gdzie wygłosił komunikat „Organizacja i ustrój gminny Żydów Ziemi Bielskiej w XVIII wieku” (Białystok 21-24.04.1980); „300 lat osadnictwa żydowskiego na Podlasiu” zorganizowanej w Białymstoku 14-17.09.1987 r. przez Instytut Historii Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, ŻIH i Białostockie Towarzystwo Naukowe; „Historia i kultura Żydów polskich” (Jerozolima 31.01 – 5.02.1988); w obchodach Dni Choroszczy (2-3.10.1982) i „40 rocznicy powstania w getcie białostockim (16.08.1988) oraz towarzyszących im sesjach naukowych.

Dzieje zespołu

Spuścizna Anatola Leszczyńskiego była porządkowana w 2006 r. w ramach praktyk uczniowskich policealnego studium archiwistyki i objęła głównie korespondencję. Obecnie zespół został powiększony o pozostałe materiały przekazane po jego śmierci i opatrzony inwentarzem.

Stan zachowanych materiałów jest bardzo dobry. Najstarszym z dokumentów jest zeszyt z poezją Miry Soer (Lancewickiej), jednej z choroszczanek dołączony do listu w latach 70-tych ubiegłego wieku. Zapisano go na Litwie w latach czterdziestych. Najstarszy z zamieszczonych tam wierszy powstał w 1927 r.

Brak dokumentów osobistych uzupełniono kopiami pism złożonych przez Leszczyńskiego w kadrach Żydowskiego Instytutu Historycznego. Jedyna ściśle prywatna część korespondencji dotyczy procesu o zwrot połowy domu rodzinnego w Choroszczy, będącego własnością jego ojca. To świetny przyczynek do poznania absurdów ówczesnych urzędniczych decyzji.

Prace naukowe i publikacje A. Leszczyńskiego są w tej spuściznie reprezentowane fragmentarycznie i śladowo. Sporą grupę przekazanych materiałów tworzą notatki z kwerend archiwalnych oraz fotokopie najstarszych dokumentów kahalnych i dotyczących Żydów.

Jak już wspomniano, całość przekazanych dokumentów zdominowała korespondencja prowadzona w języku polskim, żydowskim, angielskim i rosyjskim. Starannie gromadzona przez Leszczyńskiego, została teraz ujęta w odrębne teczki i uporządkowana alfabetycznie, wedle nazwisk nadawców. Mamy tu listy byłych mieszkańcy białostoczczyzny z Kanady, Stanów Zjednoczonych, Argentyny, Urugwaju, Australii, Danii, Szwecji, Związku Radzieckiego, Izraela, które razem tworzą ogromny materiał historyczno-wspomnieniowy.

Ponieważ zainteresowania autora dotyczą tematyki dzieciństwa, wspólnoty losów, pamięci o ludziach, zaowocowały one nawiązaniem głębokich przyjaźni. W korespondencji z białostoczczanami i choroszczanami trudno odróżnić tę o charakterze prywatnym od służbowej, bowiem z czasem informacje o stanie zdrowia i rodzinie są coraz obszerniejsze. Korespondencja liczona w tysiącach stron zawiera także wymianę listów z władzami ziomkostw w Tel Awiwie i Nowym Jorku oraz z naukowcami i archiwistami. Kierowana wyłącznie na adres prywatny, wymagała przygotowania wzorów ankiet historycznych, o wypełnienie których zwracał się do adresatów, kwerend w odpowiedzi na ewentualne pytania, merytorycznych odpowiedzi – słowem nakładu pracy i czasu w zasadzie wymagających zatrudnienia sekretarki i tłumaczy. Budzi podziw, że całą tę pracę Leszczyński wykonywał sam. W spuściznie dominuje oczywiście korespondencja przychodząca, lecz niekiedy pozostawiał sobie Leszczyński również kopie odpowiedzi.

Inwentarz liczy 42 jednostki archiwalne.

Całość podzielono na 5 części:

- I. Wstęp
- II. Materiały ogólne
- III. Korespondencja
- IV. Kwerendy źródłowe
- V. Kopie dokumentów archiwalnych

W inwentarzu zastosowano następujące skróty:

AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych

fot. – fotografia

im. - imienia

j. ang. – język angielski

j. fr. – język francuski

j. hebr. - język hebrajski

j. niem. – język niemiecki

j. pol. - język polski

j. ros., - język rosyjski

j. wł. – język włoski

j. żyd. – język żydowski

l. - lata

mnp. – maszynopis

poł. - połowa

pow. – tekst powielony

rkps – rękopis

s. – liczba stron w jednostce archiwalnej

ŻIH - Żydowski Instytut Historyczny

II. MATERIAŁY OGÓLNE

1. Kopie dokumentów A. Leszczyńskiego złożonych w dziale kadr Żydowskiego Instytutu Historycznego w Warszawie

w tym życiorys, kwestionariusz osobowy, dyplom uzyskania doktoratu wspomnienie Maurycego Horna o A. Leszczyńskim [Lichtensteinie], w: *Biuletyn ŻIH* nr 3 (179) 1996

kserokopie, luźne, j. pol., s.
2. A. Leszczyński, Skróty pracy doktorskiej „Żydzi Ziemi Bielskiej od połowy XVII w. do 1795 r. (studium osadnicze, prawne i ekonomiczne)” oraz recenzje wewnętrzne, wydawnicze i prasowe tej pracy. 1977 – 1981

recenzje Andrzeja Orzechowskiego, Tadeusza Wasilewskiego, Andrzeja Wyczańskiego, Andrzeja Wyrobisza i Maurycego Horna

rkps, mnp., druk, luźne, j. hebr., j. niem., j. pol., s.
3. A. Leszczyński, Artykuły i recenzje. 1971-1982

„Życie i zagłada choroszczańskich Żydów w czasie okupacji hitlerowskiej”;
Opinia o pracy M. Horna „Regesty dokumentów z Metryki Koronne do historii Żydów w Polsce, część I. Czasy saskie”

mnp., luźne, j. pol., s.
4. Anatol Leszczyński, Umowy wydawnicze i korespondencja z Zakładem Narodowym im. Ossolińskich oraz Polską Agencją Interpress. 1979 – 1983

rkps., mnp., druk, luźne, j. pol., s.
5. Materiały Międzynarodowej Konferencji Historii Ruchu Oporu. Warszawa, 15-19.04.1962

powiel., luźne, j. fr., j. niem., j. pol., s.
6. Relacje mieszkańców Choroszcy. 1970-1975 oraz materiały dotyczące sesji popularno-naukowej w ramach Dni Choroszcy. 3.10.1982

rkps, mnp., luźne, j. pol., j. żyd., s.
7. Materiały Międzynarodowej Konferencji Naukowej „500 lat osadnictwa żydowskiego na Podlasiu”, Białystok 14 – 17.09.1987. 1987 - 1988

rkps, mnp., druk, powiel., luźne, j. ang., j. pol., j. żyd., s.

III. KORESPONDENCJA

8. Korespondencja ogólna. 1970 - 1980
rkps., mnp., druk, luźne, j. ang., j. niem., pol., j. żyd., s.
9. Korespondencja ogólna. Nadawcy A-Z. 1970 – 1981.
rkps, mnp., luźne, j. pol., s.
10. Korespondencja ogólna dotycząca organizacji Międzynarodowej Konferencji Naukowej „500 lat osadnictwa żydowskiego na Podlasiu”. Nadawcy A-Z. 1979 – 1990
rkps., mnp, kserokopie, druk., luźne, j. ang., esperanto, j. pol., s.
11. Korespondencja ogólna. Lata 1981– 1993
rkps., mnp, druk, luźne, j. niem., j. pol., s.
12. Korespondencja ogólna. Jakub Antoniuk. 1970 – 1993
rkps, mnp., druk, luźne, j. pol., s.
13. Korespondencja przychodząca. Lit. A - F. 1972 – 1984.
Nadawcy: Ludwig Alexander, Cwi Azner, Israel Babkes, E. Fira Bekker, Ida Fernhoff, Mieczysław Freudenheim, Norman E. Frimer, Szymon Furman
rkps, mnp., druk, luźne, j. ang., j. pol., j. żyd., s.
14. Korespondencja przychodząca. Lit. G – J. 1971 -1984
Nadawcy: Stanisław Franciszek Gajerski, Walter, Martin, Iren i Mavis Goldstein, Salomon Goodman, Jack Gutman, Sale Herschenberg, G. Hundert, Marek Immerglück, Isaac Jakubson
rkps, mnp., druk, luźne, j. ang., j. fr., j. pol., j. żyd., s.
15. Korespondencja przychodząca. Lit. K. 1972 - 1983
Nadawcy: Henryk Kamiński, Ludwig Kan, Elwira Krawiec, Stanisław i Rywka Kronenberg

rkps, mnp., druk, luźne, j. pol., j. żyd., s.

16. Korespondencja przychodząca. Lit. L. 1971-1983

Nadawcy: Rachel Lachower, Robert Leff, Jack Levin, Urszula Lewicka, Isaac Lewin, Eli Litsky, Ala Lubalin. 1973-1983;

rkps, , j. pol., j. żyd., s.

17. Korespondencja ogólna. Chen Merchavia, „Sepher Bialystok”, Jerozolima. 1972-1983

rkps, mnp., luźne, j. ang., j. pol., s.

18. Korespondencja ogólna. Izaak Rybal, Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, Nowy Jork. 1970 – 1987

rkps, mnp., luźne, j. ang., j. pol., j. żyd., s.

19. Korespondencja przychodząca. Lit. P – R. 1970 - 1979

Nadawcy: Dominik Pietrasz, Leszek Postołowicz, Ida i Eugenia Rabinowicz, Franciszek Raczkowski, Isaac Rybałowski, Rywka Ryszelewska

rkps., mnp., druk, luźne, j. pol., s

20. Korespondencja przychodząca. Lit. S. 1961-1983

Nadawcy: Zoja Seller, Hanna Sielecka, Mira Soer (Lancewicka), m.in. zeszyt poezji z lat 1927 – 1945, Jurij Stadniczenko. 1981-1982; Hela Stein, Jacob Swierdłow, Szmuel Szczedrowicki

rkps, mnp., druk, zeszyt, j. pol., j. żyd., s.

21. Korespondencja przychodząca. Mojżesz Szczupak. 1971 – 1983

rkps, mnp., fotokopie, j. niem., j. pol., j. ros., j. żyd., s.

22. Korespondencja przychodząca. Lit. Ś – Ź. 1971 - 1984

Nadawcy: Irena Ściegosz, Virginia Torgovnik, Mark Willner, Jerzy Wiśniewski, Louis Zaborsky, Felicja Zaleska, Szlomo Zalmen, Arie i Ester Złotar, Maria Teresa Żarska, Henryk i Paola Żytomierscy. 1974-1983

rkps, druk, fot., fotokopia, luźne, j. ang., j. pol., j.ros., j. żyd., s.

23. Korespondencja dotycząca spraw spadkowych A. Leszczyńskiego w Choroszczy . 1959 - 1971

rkps, mnp., druk, luźne, j. pol., materiały przechowywano w skoroszycie, s.

24. Korespondencja dotycząca spraw spadkowych A. Leszczyńskiego w Choroszcy. 1972- 1976
- rkps, mnp., druk, powiel., luźne, j. pol., materiały przechowywano w skoroszycie, s.

25. Materiały zespołu adwokackiego w Białymstoku dotyczące spraw spadkowych w Choroszcy. 1962-1976

rkps, mnp., druk, luźne, j. pol., s.

IV. KWERENDY ŹRÓDŁOWE

26. Notatki dotyczące sytuacji prawnej Żydów na północnym Podlasiu do 1795 r.

rkps, mnp., luźne, j. pol., s.

27. Notatki dotyczące kahałów do 1795 r.

w tym regest nieruchomości właścicieli żydowskich w Birczy z 1792 r.

rkps., mnp, luźne, j. łaciński, j. pol., j. żyd., s.

28. Notatki dotyczące sytuacji prawnej Żydów na północnym Podlasiu do 1795 r.

rkps., luźne, j. pol., s.

29. Notatki dotyczące kahałów do 1795 r.

rkps., mnp., luźne, j. pol., s.

30. Notatki do dziejów Choroszcy w l. 1861 – 1914. Wyciągi z dokumentów i wspomnień choroszczan. 1970-1972

w tym materiały dotyczące cmentarza Żydowskiego w Choroszcy

rkps, mnp., luźne, j. pol., s.

31. Notatki do dziejów Żydów na północnym Podlasiu. 1795 – 1914

rkps., mnp., luźne, j. pol., j. ros., s.

32. Notatki do dziejów Żydów na północnym Podlasiu w latach 1939 – 1945

rkps., mnp, luźne, j. pol., s.

33. Notatki do dziejów Żydów na północnym Podlasiu od XVII do 1945 r.
rkps., luźne, 8 zeszytów, j. pol., j. żyd., s.
34. Robocze wersje fragmentów pracy doktorskiej („Sądownictwo”, „Przywileje”, aneksy, bibliografia)
rkps., mnp., luźne, j. pol., s.
35. Notatki i materiały dotyczące przywrócenia polskiego obywatelstwa emigrantom Marca 1968. 1989.
w tym artykuły z „Idisze Cajtung”, „Unzer Wart” i „Polityki”
rkps, mnp, druk, kserokopie, luźne, j. pol., j. żyd., s.
36. Kalendarze 1970, 1979 i 1980 z notatkami osobistymi i szkicami obronionej w 1979 r. rozprawy doktorskiej pt. „Żydzi Ziemi Bielskiej od połowy XVII w. do 1795 r.”. 1970 – 1985
rkps, druk, 3 kalendarze i notes, luźne, j. pol., j. ros., j. żyd., s.
37. Wycinki prasowe, m.in. dotyczące literatury żydowskiej oraz powstań w gettach białostockim, warszawskim i wileńskim. 1964 – 1990.
m.in. artykuły z Folks Sztyme. 1976 – 1987; Forward. 1980; Jidisze Szrif, bd.; Jidisze Cajtung. 1973; Literaturnaja Gazieta. 1965, 1971; Polityka. 1964; Presse Nouvelle. 1983 -1990; Rodzina i szkoła. 1978; Yiddishe Kultur YKUF. 1970
rkps., druk, j. fr., j. pol., j. ros., j. żyd., s.
38. Varia. Programy teatralne, fotokopie, foldery turystyczne, zaproszenia na konferencje. 1940 - 1989
w tym: Lejzer Wolf, Liryka i Satyra, Państwowe Wydawnictwo „Der Emes”, Moskwa 1940
druk, fot., j. pol., j. ros., j. żyd., s.

V. KOPIE DOKUMENTÓW ARCHIWALNYCH

39. Kopie dokumentów do dziejów Żydów Ziemi Bielskiej, głównie z AGAD oraz Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Białymstoku i Lublinie, wykonane w l. 1974 – 1985

rkps, mnp., fotokopie, mikrofilmy, luźne, j. pol., j. żyd., s.

40. Kopie dokumentów z AGAD do dziejów Żydów Ziemi Bielskiej

rkps, mnp., kserokopie, fotokopie, luźne, j. łac., j. pol., s.

41. Kopie wybranych opracowań naukowych i haseł encyklopedycznych dotyczących Żydów Białostoczczyzny

fotokopie, luźne, j. niem., j. pol., j. ros, s.

42. Ilustracje do pracy „Żydzi Ziemi Bielskiej od poł. XVII w. do 1795 r.”

w tym kopie dokumentów archiwalnych, 1980

rkps, mnp., fotokopie, fot., j. pol., j. ros., j. żyd., s.